

saj se Verdi sprašuje: Pa mistični izhod vse umetnosti, Homer? Če je res kdaj živel, nas loči od njega samo devetdeset rodov, razdobje, ki ga potrebuje vsaka boljša zvezda stalnica, da spusti svojo svetlobo na zemljo... O beseda prastarega pesnika: »Resnična je samo smrt!« S smrtno bolečino moramo plačati predstavo blazno se povelečujočega jaza (349). In tako dozori Verdi v človeka, o katerem upravičeno reče njegov prijatelj: Če ne bi bil zapisal nobene note, bi bil vseeno velik (399). A Verdi, že ovenčan z legendarnostjo, ustvari poln onostranske materinskosti še Othella.

Etika katolištva, ki jo Werfel izpoveduje, in njegov elastični judovski duh in res umetniška moč so napravili iz tega delo, ki smo ga sedaj dobili v lepem Kresalovem prevodu.

Tone Čokan.

Umetnost

MATEJ STERNEN — SEDEMDESETLETNIK

Pol stoletja slovenske umetnosti je minilo, odkar je Matej Sternen postal njen zvesti in neumorni sodelavec. Usoda mu je naklonila še posebno srečo, da je bil med tistimi duhovnimi delavci, ki so polagali temelje stavbi slovenske Moderne, ki je poslej postal enakovreden član v okviru evropske umetnosti. L. 1904. so na Dunaju visela njegova dela med drugimi naših impresionistov. Važno leto in kraj, kjer se je preokrenila usoda slovenske umetnosti, in kjer se je rodil tudi ključ do srca slovenskega naroda! Bil je sicer povezan s trpkim priokusom nepriznanja, toda saj to je naš slovenski priokus. Danes so ti dnevi že skoraj zgodovina. Na tem dolgem časovnem mostu pa se je razvila vitalna in plodovita delavnost, prihajali so novi ljudje, nova umetnost, dobra in slaba, a vendar umetnost! Nihče pa nikdar ni mogel mimo Sternenovega dela! Mimo njegove trpko resnične, do hladnosti objektivne umetnosti. Z očesom umetnika-analitika motri zunanji svet, brez poklonov predmetu, toda v vroči zaljubljenosti do skrivnosti oblike, barve in svetlobe. Težko je reči, da bi Sternen raje naslikal podobo človeka ali krajino ali morda tihožitje. Povsod je v vseh razsežnostih pričujoča umetnikova volja in genij, v vseh predmetih brezbrežnega vesoljstva poišče svoj smisel in lepoto. Da, lepoto! Toda to ni lepota, kakršno bi hotel povprečnež, marveč ona skrita smotrnost predmeta v barvi in luči, je njegova oblika zadnje dognanje, resnica. Vsi predmeti matere narave najdejo zanimanje Sternenove palete, vendar bi le dejal, da je upodabljanje žene njegova skrita ljubezen. V teh stvaritvah je ustvaril Sternen klasična dela.

Jubilantova življenjska pot je preprosta, toda značilna pot slovenskega umetnika. Tam pod rimskimi okopi, na Verdu pri Vrhniki, so dne 20. septembra 1870 določile rojenice slovenskemu narodu novega umetnika. Mladost je izpolnjena s šolanjem, srečanjem z umetnostjo, »učenjem« umetnosti v Gradcu, na akademiji na Dunaju, v Monakovem na akademiji in slednjič v Ažbetovi šoli. Vse to šolanje je bilo združeno z vztrajnim samostojnim iskanjem prave poti v umetnosti. Iz Monakovega

se je vrnil v domovino, toda večkrat se je še vračal v bavarske Atene, zlasti dokler je bil še živ Ažbe. Po vojski sta odprla z Jakopičem slikarsko šolo, kasneje pa je bil nastavljen Sternen kot profesor za slikarski pouk na arhitekturnem oddelku naše univerze. To je v zelo glavnih črtah opisana življenjska pot našega jubilanta. Vse to življenje pa je bilo do vrha napolnjeno z umetnostjo, kateri je od dela do dela izvijal njene skrivnosti in lepote. Danes visi v Sternenovi osebni galeriji neštivilno podob, krajin, aktov, portretov, do monumentalnih fresk v frančiškanski cerkvi v Ljubljani in v grajskem poslopju v Mariboru.

Ob lastni živi umetnosti pa je Sternen odkril tudi svet stare slovenske umetnosti. Tu pa si je jubilant pridobil neminljive zasluge kot restavrator. Možnost treznega, nečustvenega presojanja umetnostnega predmeta, kar je značilnost Sternenove umetnosti, je dala slovenskim spomenikom vprav idealnega varuha. Že za centralno komisijo na Dunaju je izvršil obsežna restavratorska dela doma in na tujem ter si tako pridobil sloves odličnega restavratorja. Po vojski je v zvezi s Spomeniškim uradom nadaljeval z ohranitvenim delom in ga opravlja tudi še danes. Njegova največja dela so očiščenje in ohranitev fresk pri sv. Primožu nad Kamnikom, pod njegovimi rokami se je izluščila iz pozabljenja postava Janeza Ljubljanskega, slikarji v Prekmurju, freske v Mošnjah, na Jezerskem, skratka v tem času je restavriral približno šestdeset fresk. Pomembna je bila dalje restavracija celjskega stropa, obokov na Grmu pri Novem mestu in v zadnjem času na Tolstem vrhu na Dolenjskem.

Jubilant, ki je danes še vedno čil in čvrst, skoraj ne pozna nedelavnega dne, marveč je neprestano pri delu, bodisi pred svojim slikarskim stojalom, bodisi pri delu za ohranitvijo spomenikov. Želimo mu še mnogo uspešnih dni in mnogo blagoslovljenega uspeha. Dr. S. Mikuž.

Francè Stelè: Umetnost v Primorju. Pogledi 2/3. Pri Akademski založbi v Ljubljani, 1940. Str. 32. Sl. 25.

S to knjižico nas seznanja prof. Stelè z enim najzanimivejših slovenskih umetnostnozgodovinskih problemov. Umetnost Primorja je tako po geografski legi kakor zgodovinski usodi in umetnostnogeografskem položaju nad vse zanimivo vprašanje, ki odpira nove poglede na celoten kompleks vprašanj naše umetnostne zgodovine, ki pa že samo na sebi nudi znanstveniku hvaležno polje za reševanje čisto umetnostnozgodovinskih teorij. Po dvajsetletnem delu, ki ga je Stelè kot konservator dognal do odličnih rezultatov, so mu ob delu na terenu, ob srečanju z množico slovenskih spomenikov, vzrastli problemi, katere je doslej obdeloval deloma v Monumentih, deloma v Cerkenem slikarstvu in deloma v razpravah po znanstvenih revijah. Kdor je zasledoval ta znanstveni napor v razvoju in nastajanju, je imel priliko spoznati, kako organično je Stelè korakal od problema do problema, dokler se mu ni gradivo samo po sebi zoblikovalo do nekakega osrednjega vprašanja umetnostnozgodovinske geografije. Ta drobna knjižica, ki jo imamo pred